

Капуста Р.
*студент IV курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: д.і.н., професор кафедри
теорії історії держави і права ТНЕУ Грубінко А.В.*

МІЖНАРОДНИЙ ДОГОВІР В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ ПРАВА

Поняття договірних відносин нерозривно пов'язане з поняттям нормативного регулювання, тому що нормативно-правовий акт визнає договір як вид нормативної саморегуляції, визначає сферу договірної регулювання, встановлює види і форми договорів. Неоднозначність розуміння поняття форма і джерело права приводить до двоякості у трактуванні договору нормативно-правового характеру, а саме як форми права – у випадку об'єктивованого закріплення та зовнішнього прояву змісту права в договорі, та як джерела права – в разі способу виразу правових норм, зміст яких визначається певними формами, що служать формальною підставою їх загальнообов'язковості.

У розвиненому громадянському суспільстві нормативно-правовий договір стає майже головною юридичною формою існування правових норм, що зумовлено рядом причин: необхідність чіткого та оперативного регулювання з боку держави різних сфер суспільних відносин; його здатність вносити цілеспрямовані зміни в розвиток подій у суспільному житті; його особлива форма дає змогу найбільш чітко формулювати зміст норм права [1, с. 15].

Міжнародний договір є одним з центральних інститутів міжнародного права й важливою правовою формою міждержавного співробітництва. В науковій літературі немає загальновизнаного визначення поняття міжнародного договору. Відповідно до текстів Віденських конвенцій про право міжнародних договорів 1969 і 1986 рр. міжнародні договори – це міжнародні угоди, укладені між державами у письмовій формі, які регулюються міжнародним правом, незалежно від того, чи викладена така угода в одному, чи у двох або декількох документах, а також незалежно від їх конкретного найменування. У системі міжнародних відносин міжнародні договори виконують низку важливих правових функцій, насамперед упорядкування міжнародних відносин та формування їхньої правової основи. Вони також сприяють стабільності міжнародного правопорядку, підтримці міжнародного миру та безпеки, розвитку міжнародного співробітництва на засадах рівноправності. Міжнародні договори виконують низку важливих правових функцій, насамперед упорядкування міжнародних відносин та формування їхньої правової основи. При цьому, за загальноприйнятим правилом, закріпленим в конституціях більшості демократичних європейських держав, в ієрархії джерел права, включаючи джерела конституційного права, ратифікований міжнародний договір стоїть вище, ніж національний закон. На сьогодні більшість держав просто визнає міжнародні договори в своїх конституціях частиною національного законодавства.

Питання про співвідношення міжнародного та внутрішнього права має як теоретичне, так і практичне значення. Для більшості держав світу міжнародне право давно перестало бути чимось екзотичним і далеким від потреб практикуючого юриста, як це було ще на початку ХХ ст. Незалежно від

розбіжностей правових систем держав при розгляді питання про співвідношення міжнародного та внутрішнього права можна виокремити загальні ознаки, що відображають пріоритети, яких дотримуються ті чи інші держави у своїх міжнародно-правових відносинах. В науці міжнародного права у зв'язку з цим виділяють три основні наукові теорії: дуалістичну, моністичну та теорію координації. Згідно з концепцією «монізму» міжнародне право і національне право утворюють єдину правову систему з приматом міжнародного права. «Дуалізм» виходить з того, що міжнародний договір може регулювати відносини в державі, але це відбувається не автоматично, а в результаті дозволу держави. Теорія «координації» або «дружнього ставлення до міжнародного права» виходить з того, що в разі колізії норм міжнародного права та національного законодавства, питання вирішується на основі тлумачення норми національного права відповідно до вимог міжнародно-правової норми [2, с. 43].

У разі визнання державою тією чи іншою мірою примату міжнародного права саме внутрішнє законодавство повинно визначати, яким чином і за яких обставин норми міжнародного права породжуватимуть внутрішньодержавні правовідносини. У тих країнах, де норми міжнародного права не застосовуються у внутрішньому правопорядку, імплементація є єдиним способом забезпечити у внутрішньому праві виконання державою її міжнародно-правових зобов'язань. Незважаючи на наявність загальних законодавчих основ, практика застосування в Україні норм міжнародного права залишається досить вузькою. Україна визнає примат міжнародного права. Особливості застосування суб'єктами внутрішнього права норм міжнародного права встановлені Конституцією та законами України. В Україні визнаються частиною національного законодавства норми міжнародних договорів.

Вплив міжнародних договорів на конституційне законодавство набуває більш суттєвого та важливого значення. Підписання угод, особливо стосовно вступу до певних організацій та союзів (насамперед з ЄС), змушує імплементувати їх у внутрішнє законодавство, або, навіть, змінювати Конституції. Процес інтернаціоналізації права, а особливо конституційного, набуває все більших обертів, особливо в період всесвітньої глобалізації. Вивчення сучасних теоретичних концепцій таких процесів із аналізом вирішення проблем поєднання внутрішнього законодавства із міжнародними договорами, на прикладах конституцій низки держав дозволяє прослідкувати яким саме шляхом відбувається процес інтернаціоналізації конституційного права та вагомий внесок в цьому міжнародних договорів.

Список використаних джерел

1. Бухалов, А.В. Договор как источник частного права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. СПб., 2011. 24 с.
2. Зверев Є.О. Міжнародний договір як джерело національного права. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська Академія». Юридичні науки.* 2010. Том 103. С. 41-44.